

Núria CALDUCH-BENAGES, *La Paraula celebrada. Explicació bíblica de les lectures de tots els diumenges i festes* (Dossiers CPL 132), Barcelona: CPL 2014.

(Diumenge 17) Evangeli: Joan 6,1-15

Jesús repartí els pans a tota la gent. En repartia tant com en volien.

Donat que l'evangeli de Marc és el més breu dels tres sinòptics, llegim en el cicle B el capítol sisè de l'evangeli de Joan. Joan 6,1-71 és un dels textos més densos i significatius d'aquest evangeli, i és considerat per alguns com el cor mateix de tot el llibre. Aquest capítol s'articula en quatre parts: 6,1-15 (la multiplicació dels pans); 6,16-21 (Jesús camina sobre l'aigua); 6,22-59 (el discurs del pa de vida); 6,60-71 (la crisi dels deixebles).

Jn 6,1-15 és el quart senyal (en són set) en l'evangeli de Joan, on la paraula «senyal» designa sistemàticament els fets prodigiosos realitzats per Jesús. Davant el senyal, el creient ha de superar l'esdeveniment com a tal per poder captar el missatge amagat sota els fets i dades externes. Així, en el nostre cas, el miracle de la multiplicació dels pans es converteix en una catequesi sobre Crist «pa de vida».

L'evangelista subratlla el context pasqual en què se situa el miracle: «s'acostava la Pasqua, la festa dels jueus» (v. 4). Dos en són els elements significatius: la referència a l'anyell i a la seva sang, gràcies a la qual el poble obté la vida (cf. Ex 12) i la referència al pas del mar, en què la situació de mort es transforma en una situació de vida (Ex 14).

Nombroses són les al·lusions a fets passats de la història d'Israel. En la pregunta que, intencionadament, Jesús fa a Felip, i en les respostes que aquest i Andreu li donen (vv. 5-9) no costa gaire de veure, a contracor, el miracle d'Eliseu (cf. primera lectura) o l'escena del manà que cau del cel per alimentar els israelites durant la travessia del desert.

Jesús prengué els cinc pans del noi i els repartí a la gentada, que eren uns «cinc mil», és a dir, una gran multitud. La curiosa menció de «l'herba» on es varen asseure per menjar evoca el salm 23, el salm del bon pastor, en qui el poble troba el camí recte, protecció segura, aliment i amor. Cimal i síntesi de l'evangelització a Galilea, la multiplicació dels pans és, al mateix temps, preludi i senyal de la celebració eucarística. El pa és sagrat, per això Jesús ordena recollir tot el que ha sobrat (vv. 12-13). En veure el senyal la gent reconeix en Jesús el profeta escatològic en sentit polític, i volen proclamar-lo rei allà mateix (v. 14). Incomprès, Jesús torna al silenci (v. 15).

(Diumenge 18) Evangeli: Joan 6,24-35

Els qui vénen a mi no passaran fam, els qui creuen en mi no tindran mai set.

Després del cinquè senyal (Jn 6,16-21: Jesús camina sobre l'aigua), l'evangelista col·loca el llarg discurs de Jesús sobre el pa de vida (Jn 6,22-50), del qual forma part la nostra pàgina evangèlica. Tot el discurs gira al voltant de dos pols: Jesús exigeix que tinguin fe en ell, mentre que el seus oients es neguen a creure.

Joan 6,24-35 no és més que una introducció a l'esmentat discurs que, curiosament, està redactat en forma de diàleg entre Jesús i un grup de persones que havien assistit la tarda anterior a la multiplicació dels pans. Després de descriure el quadre ambiental (6,22-24), comença el diàleg/discurs. Per tres vegades Jesús corregeix els seus oients en la seva manera de pensar.

Primera rectificació (6,25-27): que s'interessin pels valors de l'Esperit (pel Regne de Déu) o, el que és el mateix, que no continuïn anant rere ell només en la cerca de beneficis temporals. Segona rectificació (6,28-29): que per assolir l'aliment que dóna la vida eterna s'obrin a la fe, l'únic camí per obtenir-la. Ells li han preguntat per les «obres» que cal fer, ja que entenen que el menjar cal guanyar-lo treballant. I la resposta de Jesús, com sempre, se situa en un nivell molt més elevat: creure, obrir-se del tot al Crist. No és qüestió d'obres concretes sinó d'actituds profundes. Tercera rectificació (6,30-33): que no esperin del Messies una repetició de l'antic manà en el desert (cf. primera lectura), perquè no va ser sinó senyal i profecia de la realitat actual. Ells exigeixen un senyal per creure, volen tenir on agafar-se en cas de necessitat. En aquest punt, Jesús resumeix tot el discurs en aquesta frase: «El meu Pare sí que us dóna el pa que és realment del cel, perquè el pa de Déu és el que baixa del cel per donar vida al món», i la gent reacciona positivament: «Senyor, doneu-nos sempre aquest pa» (v. 34). Una petició, aquesta, que ens recorda la de la samaritana (cf. 4,15).

A partir d'aquest moment, Jesús parla de si mateix i acaba el discurs amb una autorevelació: «Jo sóc el pa que dóna la vida».

(Diumenge 19) Evangeli: Joan 6,41-51

Jo sóc el pa viu baixat del cel.

El leccionari ens ofereix un altre fragment del discurs sobre el pa de vida (Jn 6,1-71), del qual vam llegir la introducció diumenge passat (Jn 6,24-35). Recordem que aquest discurs és una instrucció que l'evangelista posa en llavis de Jesús parlant a la sinagoga de Cafarnaüm el dia després del miracle de la multiplicació dels pans. Avui destaca sobretot l'actitud negativa dels qui es resisteixen a creure.

Podem dividir el text en tres parts que reflecteixen molt bé la manera d'argumentar del Mestre: vv. 41-42 (protesta en l'auditori), vv. 43-47 (digressió sobre la fe), vv. 48-51 (es reprèn la idea central: Jesús, pa de vida).

Alguns jueus murmuraren a causa de les paraules «baixat del cel», ja que no les podien entendre en tota la seva profunditat. ¿Com pot una persona de carn i ossos baixar del cel? L'evangelista utilitza aquest episodi per advertir alguns cristians de la seva comunitat que no acceptaven la divinitat de Jesús. El consideraven el primer i més admirable d'entre els homes, i prou. Coneixien el seu origen i la seva família: era el fill de Josep i Maria (cf. el rebuig dels nazarens a Mc 6,1-6).

En lloc de respondre'ls directament, Jesús fa una digressió sobre la fe per posar en evidència la seva incredulitat. En lloc de corregir la seva incomprensió els fa una explicació teològica. La fe correspon a una atracció interior de part del Pare, interpretada a la llum d'Is 54,13, com a instrucció. Només qui acull aquest ensenyament pot creure.

Al final Jesús reprèn les idees centrals del discurs, que podem resumir així: el veritable pa que Déu Pare ens dona és Jesucrist; és un pa «baixat del cel»; un pa que comunica la vida divina a la humanitat. Amb l'última frase comença l'explicació definitiva (v. 51). «Carn» és un hebraisme que expressa la totalitat de la persona i que aquí és entès en sentit sacramental. En altres paraules, la plena trobada del creient amb Jesús-pa de vida és la comunió eucarística.

(Diumenge 20) Evangeli: Joan 6,51-58

La meua carn és veritable menjar i la meua sang és una veritable beguda.

El discurs o homilia sobre el pa de vida es pot dividir en tres moments: Joan 6,22-50 (la fe en Jesús, pa de vida); Joan 6,51-59 (el discurs eucarístic), i Joan 6,60-71 (les paraules de vida eterna). La lectura d'avui se centra en el segon moment, excloent el v. 59, que ambienta el discurs a la sinagoga de Cafarnaüm.

El nostre text (Jn 6,51-58) comença amb una recapitulació de la idea central que Jesús ha anat repetint des del principi: «Jo sóc el pa viu baixat del Cel. Qui menja aquest pa viurà per sempre» (v. 51a). Segueix la introducció de la idea nova que es desenvolupa tot seguit: «El pa que jo donaré és la meua carn» (v. 51b). Tingueu en compte que l'autor del quart evangeli emprà el terme «carn» (en grec *sarx*, que tradueix l'hebreu *basar*) en el seu peculiar sentit bíblic: la totalitat de l'ésser humà. Aquesta carn o totalitat humana serà entregada en sacrifici per la vida del món.

Davant d'aquestes paraules, els oients es rebel·len (v. 52) i la seva «contestació» dóna peu a un compendi de catequesi eucarística per part de Jesús (vv. 53-58), en què el centre literari i teològic és el v. 55: «La meua carn és un veritable menjar, i la meua sang una veritable beguda». L'accent és en l'adjectiu «veritable», que significa autèntica, real, no imaginativa ni metafòrica. Aquesta declaració sosté l'afirmació de l'absoluta necessitat de menjar la carn i beure la sang de Crist per tenir la vida divina i ressuscitar el darrer dia (v. 54). Abans ha dit el mateix en negatiu (v. 53). En els vv. 56-57 l'evangelista desenvolupa el tema de la immanència personal mútua entre Jesús i cada creient, entre tots i el Pare. Per acabar, el v. 58 recapitula tot el sermó: «Aquest és el pa baixat del cel. No és com el que van menjar els vostres pares. Ells van morir, però els qui mengen aquest pa, viuran per sempre». Així queda clar des del principi, encara que de forma implícita, que Jesús es referia al «pa» en sentit sacramental.

(Diumenge 21) Evangeli: Joan 6,60-69

Senyor, ¿a qui aniríem? Només vós teniu paraules de vida eterna.

El llarg discurs de Jesús sobre el pa de vida (6,22-71) acaba provocant una crisi de fe entre els seus seguidors que es presenta sota dues perspectives: la d'un cercle ampli de deixebles i la del grup dels dotze apòstols. S'imposa discernir i prendre una opció decisiva. És el moment culminant d'un procés que alguns anomenen «la crisi de Galilea».

Durant el discurs de Jesús ja hi havia hagut, en dos moments, un «murmuri» o reacció negativa d'aquells que no tenien fe, és a dir, d'aquells que no pertanyien a la comunitat (6,41-42 i 53). Ara, en canvi, la crisi es planteja dins mateix de la comunitat. Molts dels seus seguidors, que esperaven en Jesús una altra mena de messianisme, consideren la seva paraula dura, difícil i radical, i a la fi decideixen abandonar-lo.

Vegem les dues escenes del relat: per un costat, els deixebles (6,60-66); per un altre, el grup dels dotze (6,67-69). El leccionari omet els vv. 70-71 en què Jesús es refereix a Judes, el traïdor. Pel que fa a la primera escena, el verset central és el 63: «L'Esperit és el qui dóna la vida. La carn no serveix de res». Tot i estar subjecte a moltes i diverses interpretacions, aquesta frase podria ser la clau d'interpretació de la decisió dels dos grups, o sia, de la crisi. Responent al motiu concret del seu escàndol (que la carn pugui comunicar la vida divina), Jesús els anticipa el misteri de la futura glorificació, de la seva crucifixió salvífica. És l'Esperit qui, mitjançant la humanitat (carn) glorificada de Crist, comunica al creient la vida divina. En aquest horitzó de fe cal acceptar les paraules de Jesús.

I és això precisament el que fa Pere. Com a portaveu dels dotze confessa: «Vós teniu paraules de vida eterna». Fe personal, profunda i experimentada: «creiem i sabem». En el quart evangeli «saber» significa experimentar, sentir, assaborir, tot el contrari d'un saber teòric i desencarnat. Els qui han conegut Jesús amb una fe sòlida i arrelada en la vida es queden amb ell: «Senyor, ¿a qui aniríem?».